

holdning til keynesianismen. Han er ikke upåvirket af kritikken af den. En bemærkning p. 20 synes således at genspejle Buchanan & Wagners skeptiske holdning til om den er forenelig med demokrati. Des mere kan man fristes til at sætte spørgsmålstegn ved hans tilbøjelighed til at opfatte firkløverregeringens kursskifte som et brud med velfærdspolitikken. Netop med Henrik Christoffersens egen ganske skarpe kritik af den økonomiske politik i 60'erne og 70'erne in mente (jvf. ovenstående citater, som har mange paralleller) kunde der spørges om kursskiftet gælder midler mere end mål, og i hvert fald om det ikke er lovlig tidligt at sætte punktum for en periode, så meget mere som den ovenfor antydede baggrund for velfærdsstaten fortsat er til stede. Historien er ofte to skridt frem og ét tilbage, og en reaktion måtte der vel komme oven på 60'ernes og 70'ernes økonomiske politik, der var mere keynesiansk end Keynes'sk eller – det synes forfatteren selv at mene – rent ud dårlig og uigennemtænkt keynesianisme.

Erik Rasmussen

Henrik Søborg: *Socialdemokratiet og staten. Socialdemokratiets økonomiske politik 1945-72*. (Selskabet til Forskning i Arbejderbevægelsens Historie, Skriftserie nr. 15, 1983). 304 s.

Henrik Søborg fra Institut for Historie og Samfundsfag ved Roskilde Universitetscenter forsøger i denne bog især at beskrive SD's planøkonomiske politik fra 1945 til 1972 og at analysere de økonomiske og politiske forhold, der var bestemmende for denne politik.

Bogen er opdelt i 3 hovedafsnit dækkende perioderne 1945-47, 1948-58 og 1958-73, og hvert af disse hovedafsnit

indledes med en gennemgang af først de internationale økonomisk-politiske forhold, dernæst industriens og landbrugets produktions- og afsætningsforhold og endelig DsF/LO's lønforhandlingspolitik.

Søborgs hovedkonklusion er, at SD ikke fik realiseret sine overordnede og langsigtede planøkonomiske mål, hvilket først og fremmest skyldtes borgerlig modstand, men også manglende aktiv støtte fra arbejderstanden.

Til bogens fortrin hører en spændende problemstilling, en fornuftig struktur samt en relativ rimelig redegørelse for de økonomiske overvejelser i SD og for ændringerne i partiets økonomiske strategi.

Manglerne er imidlertid mange – og flere af dem yderst alvorlige.

For det første er der graverende metodiske og kildeanalytiske svagheder. Til de centrale afsnit om SD's økonomiske politik har forfatteren således kun – og helt ureflekteret – anvendt SD's offentliggjorte materiale. På Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv skulle det ellers være muligt at få adgang til internt socialdemokratisk materiale, der er langt bedre til belysning af de økonomiske overvejelser/diskussioner i SD. Til afsnittene om den internationale udvikling har Søborg især – og igen helt ureflekteret – anvendt de mest rabiate revisionister (bl.a. Horowitz og Kolko), hvilket giver disse afsnit alvorlig slagside. Videre bygger forfatteren ofte på sekundære kilder frem for primære, ligesom der undertiden savnes både præcise kildehenvisninger og fuldstændige bibliografiske oplysninger. Endelig efterlyses inddragelse af central, nyere litteratur (f. eks. Mogens Nielsen: *Socialdemokratiet og enheden i arbejderbevægelsen 1943-1945*, København 1978 og Erik Mader: *SF under »det røde kabinet« 1966-1968*, Odense 1979) samt anvendelse af

de nyeste udgaver af de generelle fremstillinger. Det er invaliderende for arbejdet, at forfatteren forholder sig så ukritisk og uproblematiserende til sit kildemateriale, og at han forsynder sig imod elementære faglige regler og alment accepterede videnskabelige normer.

For det andet savnes en begrebsafklaring. Først og fremmest mangler der en præcisering af, at det faktisk kun er det planøkonomiske aspekt i SD's økonomiske politik, der behandles, og videre efterlyses en definition af en lang række diffuse begreber som f.eks. »borgerskab«, »småborgerskab« og »industriborgerskab« m.fl.

For det tredje beskrives både industri- og landbrugsforhold plus DsF/LO's lønforhandlingspolitik – der trods alt blot skal tjene som baggrund for behandlingen af SD's økonomiske politik – alt for omstændeligt. De meget detaljerede gennemgange kædes heller ikke tilstrækkeligt sammen med bogens hovedproblemstilling.

For det fjerde er afsnittene om den internationale udvikling, der fortrinsvis er baseret på ensidig litteratur, uacceptable. Dels er der tale om udeladelser af væsentlige historiske begivenheder, f.eks. Prag-kuppet i 1948, og dels fremsættes der flere uhyrlige og forkerte påstande. Eksempelvis påstår forfatteren – uden dokumentation – at det var USA, der forhindrede SD i at føre planøkonomi, idet amerikanerne som betingelse for Marshall-hjælpen krævede, at planøkonomi blev opgivet. Den norske historiker Geir Lundestad, der har undersøgt USA's politik over for Skandinavien efter 1945 (*America, Scandinavia, and the Cold War 1945-1949*, Oslo 1980), har ellers klart dokumenteret, at USA ikke stillede sådanne betingelser.

For det femte kan Søborgs hovedtese og flere af hans fortolkninger disku-

teres. Tesen om, at realiseringen af SD's planøkonomi især strandede på modstand fra de borgerlige partier, hvis parlamentariske støtte SD var afhængig af, er for ensidig og gælder i hvert fald ikke perioden 1966-68, hvor SD og SF havde flertal. Mærkeligt nok undersøger forfatteren ikke, hvordan det gik med de planøkonomiske ideer i denne fase, hvor der var parlamentarisk mulighed for at gennemføre dem. Der efterlyses en grundigere og mere nuanceret behandling af det komplekse, men yderst interessante spørgsmål om, hvorfor SD ikke fik virkeliggjort sit planøkonomiske program. Skuffelsen over udviklingen i Sovjetunionen og Østeuropa (totalitær tvangsøkonomi) burde være understreget kraftigere, de dårlige erfaringer med planøkonomi i f.eks. England burde være omtalt/diskuteret og endelig kunne det være drøftet, hvorvidt SD havde opgivet sine oprindelige planøkonomiske forestillinger af valgtaktiske og opportunistiske grunde. Andre af forfatterens årsagsforklaringer er ligeledes problematiske. F.eks. påstår Søborg ensidigt og forenklet, at enhedsforhandlingerne mellem SD og DKP i sommeren 1945 brød sammen på grund af SD, ligesom han – igen ensidigt og forenklet – mener, at SD tabte valget i oktober 1945 på grund af sin vrangvillige holdning i enhedsforhandlingerne. I det hele taget er bogen belastet af forfatterens stærkt kritiske holdning til SD.

Ud over ovennævnte svagheder skæmmes bogen af overlappinger, for mange og lange citater, dårligt sprog, unødvendige fremmedord samt en masse trykfejl.

Trods enkelte gode momenter er manglerne ved bogen af en så fatal karakter, at den må betegnes som et uvidenskabeligt, ubearbejdet og sjusket arbejde, der ikke har fortjent at blive

udgivet med støtte fra Det samfundsvidenskabelige Forskningsråd.

Peter Sørensen

Erik Christensen: *Venstrevejen i Ålborg. SF gennem 25 år.* (SP Forlag, 1984). 122 s.

SF's partiafdeling i Ålborg blev stiftet omtrent samtidig med partiet selv i februar 1959 og kan derfor fejre jubilæum sammen med det. I den anledning er der blevet udsendt et festskrift, som er traditionelt og solidt i opbygning og indhold. Det skildrer partiafdelingens udvikling fra arbejderparti med en klar overvægt af medlemmer fra LO-området til et bredere dækkende lønmodtagerparti, hvor en betydelig del af medlemmerne nu kom fra FTF og ACs område. Det er også historien om udviklingen fra vælgerforening til græsrodsarbejde. Ålborgafdelingen havde oprindeligt en klar overrepræsentation af arbejdere blandt medlemmerne i sammenligning med resten af partiet, flest ufaglærte, og den var frem til o. 1970 solidt knyttet til SF's højrefløj. Uroen og partisplittelsen i 1967 fik derfor ikke de store virkninger i Ålborg. Men 70erne blev en urolig periode for afdelingen. Der stod strid omkring personen Henning Philipsen lokalt, men han blev i 1971 valgt til folketinget, og så var man af med ham, sådan da. Der blev atter uro omkring ham, og midt i 70erne droppede man ham som folketingskandidat. Imidlertid var der begyndt at komme nye grupper i afdelingen, gymnasiaster (og efter starten af AUC også studerende og universitetslærere), rødstrømper, atomkraftmodstandere o.l. SF gennemlevede generelt et generations-, medlems- og holdningsskifte i disse år med en kraftig svækkelse af partiet til følge. Bunden blev nået 1975-77, da striden mellem

venstrefløj og larsenister var på sit højeste. Udgangen blev en sejr for venstrefløjen, mens larsenisterne forlod partiet, som derpå blev konsolideret og kom ind i en ny fremgangsperiode. Hele denne udvikling gjorde Ålborgafdelingen med, godt og vel endda. Fra en position som fast højrefløjsstøtte i 60erne gled afdelingen fra slutningen af 70erne over på venstrefløjen af partiet, der som nævnt i sig selv i forvejen var rykket til venstre.

Bogen har størst interesse lokalhistorisk, men giver en letlæst oversigt, som også formår at fastholde opmærksomheden hos ikke-lokale læsere. Der er en guds velsignelse af trykfejl, men kun en virkelig meningsforstyrrende: De polske arbejdere kæmper ikke for »statusafhængige fagforeninger« (s. 100), men for stats-uafhængige.

Jørgen Fink

Jørgen Møller: *Historieundervisningen i gymnasiet gennem de sidste 100 år.* (G.E.C. Gads forlag, 1983) 261 s., 97,60 kr.

Bogen er et resultat af det humanistiske forskningsråds initiativ »forskning om forskning«. Det skulle oprindeligt klarlægge den historiske forsknings gennemslagskraft i formidlingsfasen, og til dette formål fandt man gymnasieskolens lærebøger i historie særlig velegnede, ikke mindst når der blev lagt vægt på tiden efter ca. 1930.

Det har naturligvis ikke været nogen let opgave, og det er da også åbenbart, at forfatteren har haft svært ved at definere sin opgave. Metodisk har han på det nærmeste stået på bar bund, og det er vel forklaringen på den noget mekaniske løsning, han har valgt.

Efter en bredere behandling af gymnasieskolens læseplaner, diskussion af fagets funktion i skole og samfund, krav til undervisning m.m. følger bo-